

- *Osallisuus*
- *yhdenvertaisuus*
- *Oikea-aikaisuus*
- *Osaaminen*

VAKKA-SUOMEN LASTENSUOJELUN SUUNNITELMA

VUOSILLE 2014 – 2018

(Päivitetty 26.5.2016 lain muutosten johdosta)

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO.....	4
---------------	---

I HYVINVOINNIN NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTI

1. UUDEN SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAISTEN TEHTÄVIEN HOITAMISEKSI KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT PALVELUT	5
2. LASTENSUOJELULAIN MUKAISTEN TEHTÄVIEN HOITAMISEKSI KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA PALVELUJÄRJESTELMÄ	7
3. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT SEKÄ HYVINVOINNIN TILA	10
4. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT SEKÄ ONGELMIA EHKÄISEVÄT TOIMET JA PALVELUT	14
5. LASTENSUOJELUSUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN JA LASTENSUOJELUN TARVE KUNNISSA	18

II LASTENSUOJELUN STRATEGINEN SUUNTA, PAINOPISTEET, KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA KONKREETTISET TOIMET

6. ARVOT, STRATEGISET TAVOITTEET JA LASTENSUOJELUUN VARATTAVAT VOIMAVARAT	20
7. KESKEISET KEHITTÄMISKOHTEET, PÄÄTÖKSENTEKO, TOTEUTUS JA SEURANTA	26

TIIVISTELMÄ

Vakka-Suomen lastensuojelusuunnitelma perustuu lastensuojelulaissa annettuun säädökseen (12§), joka velvoittaa kuntia tekemään suunnitelman lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Vakka-Suomen lastensuojelusuunnitelma painottuu perheen hyvinvoinnin osatekijöiden tukemiseen ja ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämiseen.

Suurin osa vakkasuomalaisista lapsiperheistä voi hyvin. Mutta osa lapsiperheiden ongelmista on monimutkaistunut niin, että ennaltaehkäisevät toimenpiteet eivät riitä, vaan tarvitaan voimakkaita korjaavia toimenpiteitä ja interventiota. Vakka-Suomessa, kuten valtakunnallisesti, lastensuojelun ongelmat ovat ylisukupolvistuneet. Sen vuoksi lastensuojelusuunnitelmatyön rinnalla Vakka-Suomessa on käynnistetty aikuissosiaalityön kehittämishanke.

Lastensuojelusuunnitelman keskeinen toiminta-ajatus on se, että lapsia, nuoria ja heidän perheitään tuetaan heidän kasvu- ja kehitysympäristössään. Palvelut ja tukitoimet viedään sinne, missä lapset, nuoret ja perheet normaalisti toimivat. Kaikki toimenpiteet tähtäävät em. toiminta-ajatuksen toteutumiseen.

Vakka-Suomen Lastensuojelusuunnitelman 2014- 2018 strategiset tavoitteet ovat:

- Asiakkuudet: Riittävän hyvät kasvuolot ja hyvä vanhemmuus
- Palvelut: Palvelut kaikkien saatavilla
- Henkilöstö: Riittävä, sitoutunut ja osaava henkilöstö
- Talous: Painopiste varhaisen tuen palveluissa

Keskeiset kehittämiskohteet ovat:

- Vanhemmuuden tukeminen
 - erityisesti tuki, jota toteutetaan ehkäisevissä peruspalveluissa
- Ylisukupolvisuuden katkaiseminen
 - tunnistamisen ja työmuotojen kehittäminen
- Ehkäisevien palveluiden kehittäminen
 - peruspalveluissa taataan palveluiden saatavuuden kaikille asukkaille
- Pysyvän ja pätevän henkilöstön turvaaminen seutukunnassa
- Päätöstentekijöiden sitouttaminen tarvittavien palveluiden resurssointiin

Kaikki kuntien toimijat ovat vastuussa lapsiperheiden hyvinvoinnista. Hyvin toimivat peruspalvelut ehkäisevät jossain määrin lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Kunnan eri toimijat ovat yhdessä vastuussa ehkäisevän lastensuojelun toteutumisesta ja näin ollen kaikkien tulee edistää ja turvata lapsen kasvu, kehitys ja hyvinvointi.

Uudessakaupungissa 15.10.2013

Sari Rantanen
Sosiaali- ja terveysjohtaja
Laitilan kaupunki

Maria Silver
Sosiaalityön johtaja
Uudenkaupungin kaupunki

JOHDANTO

Lastensuojelulaki 417/2007 tuli voimaan 1.1.2008 alkaen. Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lain mukaan lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. *Palvelut toimivat etenevänä yksilökohtaisena prosessina ja toisaalta ne muodostavat yhdessä toimivan palveluverkoston, jonka avulla vastataan lasten, nuorten ja perheiden palvelutarpeisiin.*

Kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava **lastensuojelulain 12§:n mukaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.** Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa.

Suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

- lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- lastensuojelun tarpeesta kunnassa
- lastensuojeluun varattavista voimavaroista
- lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä
- yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä

lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.

Laki korostaa kunnan peruspalveluja tarjoavien viranomaisten vastuuta oma-aloitteisesti tarjota vanhemmille ja muille huoltajille riittävän varhaista tukea. Edelleen korostetaan peruspalveluja tarjoavien viranomaisten velvollisuutta ohjata lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin, mikä käytännössä tarkoittaa lastensuojeluilmoituksen tekemistä.

Vakka-Suomen sosiaali- ja terveysjaosto päätti vuonna 2008, että Vakka-Suomessa tehdään yhteinen lastensuojelun suunnitelma vuosille 2009-2013. Kevättalvella 2009 lastensuojelun suunnitelma vahvistettiin kunkin Vakka-Suomen kunnan kunnanvaltuustossa. Suunnitelman toteutumista on seurattu vuosittain seurantaraportissa sekä koko toimintakaudesta tehdään kooste, jotka toimitetaan päättäjille.

Syksyllä 2012 käynnistettiin uuden suunnitelman laadinta vuosille 2014- 2018. Työssä käytettiin soveltaen Balanced Score Card –menetelmää. Suunnitelman laadinnasta vastasi Vakka-Suomen sosiaalijohto ja ohjausryhmänä toimi Lasiasianneuvosto. Suunnitelma hyväksytään kuntien eri toimielimissä ja toteutumista seurataan vuosittain.

I HYVINVOINNIN NYKYTILA JA TULEVAN KEHITYKSEN ENNAKOINTI

1. UUDEN SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAISTEN TEHTÄVIEN HOITAMISEKSI KÄYTETTÄVISSÄ OLEVAT PALVELUT

Uuden sosiaalihuoltolain mukaisten tehtävien hoitamiseksi olevat palvelut ja säädökset – ehkäisevien perhepalvelujen osuus kasvaa

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) on tullut voimaan 1.4.2015. Uuden sosiaalihuoltolain tavoitteena on edistää sosiaalihuollon yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta, siirtää sosiaalihuollon painopistettä korjaavista toimista hyvinvoinnin edistämiseen ja varhaiseen tukeen, vahvistaa asiakaslähtöisyyttä ja kokonaisvaltaisuutta asiakkaan tarpeisiin vastaamiseksi sekä turvata tuen saantia asiakkaan omassa arjessa. Laki lisää yhteistyötä sosiaalihuollon ja eri toimijoiden välillä asiakkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Seuraavassa on esitelty muutamia keskeisimpiä sosiaalihuoltolain muutoksen tuomia uudistuksia liittyen lasten- nuorten ja perheiden palveluihin.

Erityistä tukea tarvitsevat henkilöt

Erityistä tukea tarvitsevalla henkilöllä sosiaalihuoltolaissa tarkoitetaan henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalvveluja. Säännöksillä on tarkoitus turvata se, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevat henkilöt saavat tarvitsemansa avun ja tuen. Lapsi voi tarvita erityistä tukea sen vuoksi, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun asiakkaan omatyöntekijällä (§ 42) tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevällä työntekijällä on oltava sosiaalityöntekijän kelpoisuus.

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

Jos henkilön sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, on laissa säädetyillä tahoilla velvollisuus ohjata henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteys kunnallisesta sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen (§ 35). Laissa velvoitettuja tahoja ovat terveydenhuollon ammattihenkilöt, sosiaalikiruraattorit, sekä sosiaalitoimen, opetustoimen, liikuntatoimen, lasten päivähoidon, pelastuslaitoksen, Hätäkeskuslaitoksen, Tullin, poliisin, Rikosseuraamuslaitoksen, työ- ja elinkeinoviranomaisen, Kansaneläkelaitoksen tai ulosottoviranomaisen palveluksessa olevat. Säännöksen tavoitteena on lisätä ajoissa tehtyjä yhteydenottoja ja yhteistyötä asiakkaiden kanssa sekä monialaista yhteistyötä.

Palvelutarpeen arviointi

Kun kunnan sosiaalihuoltoon tulee tieto sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä, kiireellisen avun tarve on arvioitava välittömästi. Lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi. Palvelutarpeen arvioinnin (§ 36) tekemisestä vastaavalla henkilöllä on oltava

tehtävän kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa laissa tarkoitettu kelpoisuus. Viranhaltijalla, joka arvioi erityistä tukea tarvitsevan henkilön palvelutarpeen, on oltava sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Lastensuojelutarpeen selvittämisestä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä säädetään lastensuojelulaissa.

Kotipalvelu

Kotipalvelua annetaan toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella (§ 19). Toimintakykyä alentavia syitä ovat sairaus, synnytys, vamma tai muu vastaavanlainen syy kuten uupumus. Erityisellä perhetilanteella tarkoitetaan esimerkiksi vanhempien erotilannetta. Erityinen perhetilanne voi olla myös perheessä, jossa on vammaisen lapsi, kaksoiset tai aikuinen omainen hoidettavana. Lapsiperheelle on järjestettävä välttämätön kotipalvelu, jos lapsen hyvinvoinnin turvaaminen ei ole mahdollista laissa mainittujen syiden vuoksi. Kotipalvelun lisäksi sosiaalihoitolain mukaan perhetyötä (18 §), tukihenkilöitä ja -perheitä sekä vertaisryhmätoimintaa (28 §) on annettava yleisinä perhepalveluina ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Sosiaaliohjaus

Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.

Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta

Lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonnalla huolehditaan siitä, että lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 2§:ssä tarkoitettu tapaamisoikeus toteutuu lapsen edun mukaisesti. Tapaamisten valvonta perustuu joko sosiaalilautakunnan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen, jossa määritellään tarvittavien toimenpiteiden sisältö.

Valvotuissa tapaamisissa valvoja huolehtii, että lapsi siirtyy sopimuksen tai päätöksen mukaisesti vanhemmalta toiselle. Tuetuissa tapaamisissa valvoja on käytettävissä tapaamisen ajan ja näkö- ja kuuloyhteydessä lapseen ja vanhempaan.

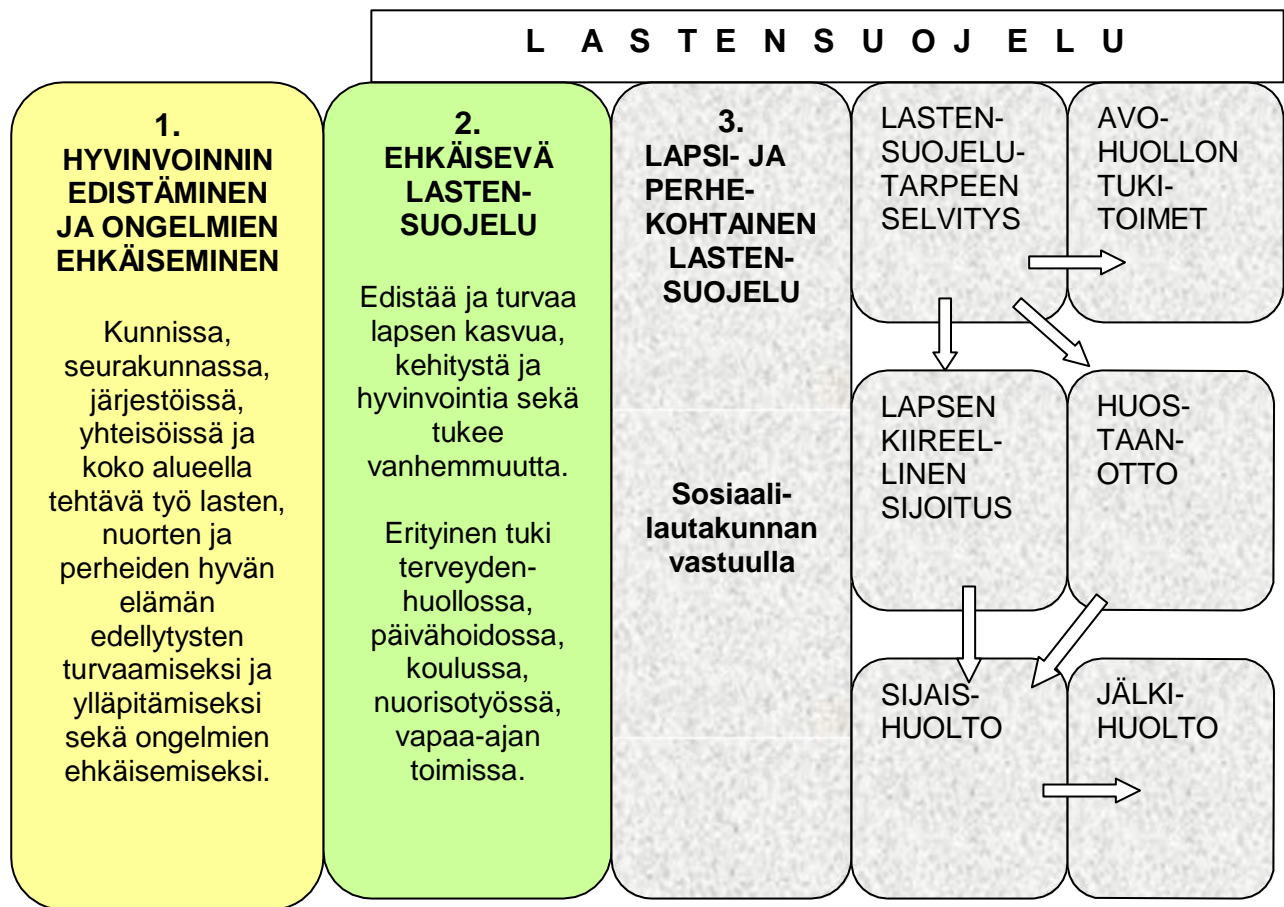
Sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystys on järjestettävä ympärivuorokautisesti kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi. Sosiaalipäivystystä toteutettaessa on toimittava yhteistyössä terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin, hätäkeskuksen ja tarpeen mukaan muiden toimijoiden kanssa.

2. LASTENSUOJELULAIN MUKAISTEN TEHTÄVIEN HOITAMISEKSI KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA PALVELUJÄRJESTELMÄ

Perustuslain mukaan lapsella ja nuorella on oikeudet kansalaisuuteen, osallistumiseen, oppimiseen, palveluihin sekä huolenpitoon ja erityiseen suojeluun (L 731 /1999). Lastensuojelulain 8 §:ssä todetaan kunnan palvelujen kehittämisestä kasvatuksen tukemiseksi seuraavaa: *"Kunnan on sosiaali- ja terveydenhuoltoa, opetustointia sekä muita lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestäessään ja niitä kehittäessään, huolehdittava siitä, että näiden palvelujen avulla tuetaan vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa ja saadaan selville lasten, nuorten ja lapsiperheiden erityisen tuen tarve. Kunnan on järjestettävä tarvittaessa erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia ja nuoria tukevaa toimintaa. Palveluja järjestettäessä ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin."* Lasten oikeuksien sopimuksen artikla 3 velvoittaa puolestaan huomioimaan lapsen edun ja sen toteutumisen kaikissa lapsia koskevissa toimissa.

Kunnat yhdessä seurakunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tuottavat lasten, nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia edistäviä palveluja. Kunnalta edellytetään toimivia peruspalveluja ja erityisesti rajapintojen tunnistamista. Kaikille suunnattujen peruspalveluiden sekä lastensuojelun asiakkuutta edellyttävän lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun rajapinnalle muodostuu ennaltaehkäisevän lastensuojelun alue. **Ehkäisevällä lastensuojelulla** edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnissa erityisenä tukena silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäiseviä lastensuojelun palveluja tuottavat peruspalvelut, kuten äitiys- ja lastenneuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä muu terveydenhuolto, päivähoito, sivistys-, kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajanpalvelut sekä nuorisotyö. **Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua** ovat sosiaalitoimen lastensuojeluntyöntekijöiden vastuulla olevat palvelut: lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.

Kuvio 1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, ehkäisevä lastensuojelu sekä yksilö- ja perhekohtainen lastensuojelu.

Koko palvelujärjestelmässä (lasten ja nuorten hyvinvointia edistävissä ja ongelmia ehkäisevissä toimissa ja palveluissa sekä lastensuojelussa) korostuvat seuraavat periaatteet:

- Perheiden ensisijainen kasvatusvastuu.
- Lapsen, nuoren ja perheen osallisuuden ja kuulemisen korostaminen.
- Riittävä ja oikea-aikainen ohjaus, tuki ja puuttuminen.
- Eri tahojen sujuva yhteistyö sekä verkostomaisesti toimivat palvelukokonaisuudet ja yksilölliset asiakasprosessit.
- Yhteistyössä järjestettävät ja koordinoitujen ehkäisevien toimien, peruspalvelujen, perheiden kasvatustyön varhainen tuki ja lastensuojelupalvelut.
- Hyvinvoiva, riittävä ja osaava henkilöstö.
- Palvelujen saatavuuden ja resurssien turvaaminen.
- Palvelujen vaikuttavuuden, laadun ja tehokkuuden seuraaminen.

Palvelujärjestelmän tarkoituksena on tukea lasta ja nuorta sekä lapsiperheitä niin, että perhe sekä lapsi ja nuori itse ovat ensisijaisia toimijoita kaikissa tilanteissa. Hyvinvoinnin edistäminen ja ongelmien ehkäiseminen ovat koko kunnan sekä alueen muiden

toimijoiden vastuulla. Vasta kun tämä ei onnistu, tulee mukaan lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun keinot.

Vakka-Suomen alueella monia palveluja hoidetaan yhteistyössä. Kukin kunta on kuitenkin viime kädessä vastuussa lastensuojelulain velvoitteiden toteutumisesta omalla alueellaan.

3. LASTEN JA NUORTEN KASVUOLOT SEKÄ HYVINVOINNIN TILA

Suurin osa vakkasuomalaisista lapsiperheistä voi hyvin, ja kun perhe voi hyvin se edistää myös lasten ja nuorten hyvinvointia. Tämä on lähtökohtana hyvinvoinnin edistämisen ja ongelmien ehkäisyn toimissa. Lapsille ja nuorille järjestetään turvalliset kasvuolot, jossa kasvu ja kehitys etenevät hyvään suuntaan.

Hyvään lapsuuteen ja samalla myös lastensuojelun tarpeeseen sekä kuormitukseen vaikuttavat monet yhteiskunnalliset muutokset myös Vakka-Suomessa. Seuraavassa näitä muutoksia tarkastellaan lastensuojelun näkökulmasta. Useimmat näistä muutoksista ovat jatkuvia eikä niiden loppua valitettavasti ole näkyvissä.

Lapsiperheiden ja lasten painoarvo yhteiskunnassa vähentyy

Lapsiperheiden ja lasten asema yhteiskunnan asialistalla alkoi laskea 2000- luvulla. Painopiste yhteiskunnallisessa keskustelussa on kohdistunut ikääntyneeseen väestöön. Esimerkiksi viime vuosien palvelurakennemuutos on keskittynyt lähes kokonaan sosiaali- ja terveystalouteen, joiden painopiste on ikääntyvässä väestössä ja siirtänyt lasten kannalta tärkeimmät palvelut. On kuitenkin huomattava, että lapsi-ikäluokkien suhteellisen osuuden vähentyessäkin lapsiperheiden ja lasten lukumäärä ja siihen perustuva tuen tarve ovat 2000-luvulla pysyneet vähintään ennallaan.

Eriarvoisuus kasvaa

Eriarvoisuus lapsiperheiden ja lasten hyvinvoinnissa on kääntynyt uudelleen kasvuun. Samanaikaisesti kun enemmistö saa kokea hyvää lapsuutta, toistaiseksi melko pienen, mutta kasvavan vähemmistön pahoinvointi lisääntyy.

Yhtenä keskeisenä syynä eriytymiseen voidaan mainita lapsiperheiden toimeentulovaikeudet ja se, että vakava lapsiköyhyys on lisääntynyt. Taloudellisen eriarvoisuuden merkitys lasten sosiaalisten vertaissuhteiden muodostumisessa ja ylläpitämisessä on suuri. Perheen köyhyys rajoittaa lasten yleisesti tärkeiksi kokemien kulutushyödykkeiden hankkimista ja harrastuksiin osallistumista.

Lapsiperheet muuttuvat

Syntymästä aikuiseksi biologisen isän ja äidin kasvattamien lasten osuus on vähentynyt. Yhä useammat lapset varttuvat vaihtuvien vanhemmuuksien sekä sisarus- ja sukulaissuhteiden ympäristössä. Tämä on osaltaan murentanut osaavaa vanhemmuutta. Saman aikaan vanhempien itsekeskeinen elämäntapa on vahvistunut ja perhekeskeisyys on väistynyt yksilökeskeisyyden tieltä.

Vanhempien liian suuri päihteiden käyttö on aina uhannut hyvää lapsuutta. Naisten alkoholin käytön lisääntyminen ja huumeiden käytön yleistymisen ovat tuoneet tähän ongelmakenttään uusia ulottuvuuksia. Lapsia joudutaan ottamaan

sijaishoitoon, kun vanhempien mielenterveys- ja päihdepalvelut eivät vastaa tarpeeseen. Toki saatu apukaan ei aina estä sijaishuollon tarvetta.

Myös lasten omaan alkoholinkäyttöön suhtautuminen on monissa perheissä lieventynyt. Lasten alkoholinkäyttöä pidetään normaaliin nuoruuteen kuuluvana kokeiluna.

Vanhemmuuden ja kasvatuksen haasteet kasvavat

Internetistä, pelimaailmasta, televisio-ohjelmista ja elokuvista on muodostunut uusi merkittävä kasvattaja vanhempien ja muiden läheisten aikuisten rinnalle. Vakka-Suomessa kouluterveydenhoitajien eräs yhteinen huolenaihe lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on ollut liikkumattomuus sekä internetti- ja peliajan voimakas kasvu. Vanhempien rooli rajoja asettavana aikuisena on muuttunut.

Lapsen maailma on myös monimutkaistunut: lapsi kehittyy yhä useammassa rinnakkaisessa kehitysyhteisössä, joiden kesken tulisi osata ja jaksaa rakentaa kasvatuskumppanuutta.

Vaatimukset lapsille ja nuorille ovat lisääntyneet

Lapsilta ja nuorilta odotetaan yhä varhemmin kykyä valintoihin ja itsenäiseen vastuun kantoon. Perinteiset lähiyhteisöt peruskoulujen yläluokilla ja toisen asteen koulutuksessa ovat hajonneet. Lähiopetuksen osuus vähenee. Yhteisöllinen tukiverkko kouluissa murenee.

Ammatit ja työllistymisen näkymät ovat muuttuneet epävarmoiksi. Työllistyminen edellyttää koulutusta ja ammatillista osaamista. Aikuisuuteen vaaditaan suurempaa kypsyyttä kuin aikaisemmin.

Lapsiperheen tukiverkot ovat heikentyneet

Muuttaminen sekä kaupungistumisen tuoma muutos asuinolosuhteissa etäännyttävät sukupolvia toisistaan. Toistuvat muutot estävät kiinteiden naapurisuhteiden kehittymistä. Suvun merkitys lapsiperheen tukena on vähentynyt.

Ongelmakeskeisyys voimistuu ja normaalisuuden rajat kaventuvat

Tutkimus- ja kehitystyössä lapsia ja lapsiperheitä on tarkasteltu yhä enemmän ongelmien näkökulmasta. Ongelmia ja niiden riskitekijöitä osataan tunnistaa yhä varhemmin. Samanaikaisesti on kehitetty häiriö- ja ongelmasuuntautuneita yksilöterapioida ja yksilöinterventioita. Selkeänä puutteena onkin, että perheitä ei huomioida kokonaisuutena, vaan tuetaan perheissä vain yksilöitä, jolloin perheiden kokonaisvaltainen tukeminen ei toteudu.

Lasten ja perheiden yhteisissä palveluissa on erilaisuuden ymmärtäminen vähentynyt ja niin kutsuttu poislähtämisen kulttuuri lisääntynyt. Mikä tarkoittaa vastuun siirtämistä taholta toiselle ja asiakas pahimmassa tapauksessa ei saa palvelua mistään. Ongelmaosaamisen lisääntyessä lapsen erilaisuus tai poikkeaminen ikäluokalleen keskimääräisestä kehityksestä tulkitaan helposti ongelmaksi, joka edellyttää ohjaamista juuri kyseiseen ongelmaan erikoistuneen ammattihenkilön asiakkaaksi.

Ongelmat kasautuvat ja siirtyvät sukupolvelta toiselle

Yksi riskitekijä tai ongelma ei välttämättä vaaranna hyvää lapsuutta. Mitä useampia ongelmia perheelle tai lapselle kasautuu, sitä huonompi on tulevaisuuden ennuste. Pahoinvointiongelmiin ja riskiolosuhteiden kasautuminen samoille perheille ja lapsille on lisääntynyt. Kun lapsi varttuu kasautuneiden ongelmien perheessä, vaarana on näköalattomaan elämäntapaan sosiaalistuminen ja ongelmien ylisukupolvinen siirtyminen.

Yleistäen voidaan todeta, että useiden yhteiskunnallisten muutosten tuloksena vanhemmille, lapsille ja nuorille asetetut vaatimukset ovat kasvaneet. Kun vanhemmat eivät osaa tai eivät jaksa tukea lastaan, hyvä lapsuus on aikaisempaa enemmän uhattuna. Hyvän lapsuuden ennuste on heikentynyt erityisesti silloin, kun vanhemmille ja/tai lapselle kasaantuu useita tuen tarpeita.

Erityisesti Vakka-Suomen yhteinen Lapsiasiainneuvosto ja sen alainen työryhmä ovat keränneet yhteisiä huolen aiheita seudulta. **Vanhemmuuden ongelmat, yhdessä vietetyn ajan ja yhteisöllisyyden merkitys sekä päihteet** ovat nousseet esiin kaikissa moniammatillisista osaamista edustavissa foorumeissa, missä lasten ja nuorten nykytilaa on pohdittu.

Vanhemmuuden ongelmat johtavat usein lastensuojelun tarpeeseen. Ongelmia ovat mm. vanhempien väsymys, kypsymättömyys ja elämäntapa. Osalla vanhemmista on vaikeuksia tukea lasta tai asettaa rajoja ja päihteet kuuluvat kiinteästi joidenkin vanhempien vapaa-aikaan. Ongelmat kasautuvat helposti tietyille perheille ja yksilöille.

Ongelmana voi olla myös **yhteisöllisyyden heikkous, yksinäisyys ja aikuisuuden puute** lasten ja nuorten elämässä. Netistä voi tulla liian keskeinen vapaa-ajanviettotapa, jos lapsen ja nuoren elämästä puuttuvat oikeat läsnä olevat kaverit ja perheen yhteinen virikkeinen vapaa-aika. Ryhmään kuuluminen on lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen kannalta tärkeää, ja ne jotka eivät jostain syystä löydä vertaisryhmää, voivat syrjäytyvät nopeasti ja valitettavan syvälle.

Nuorten **päihdemyönteisyys**, liiallinen alkoholin käyttö ja huumeekokeilut tulevat esille keskeisenä nuorten kanssa työskentelevien huolena. Päihteet ovat jollakin tavalla mukana lähes kaikissa lastensuojelun asiakkuuksissa.

Nuoren elämän keskeisinä kehitystehtävinä ovat **itsenäistyminen, ammatin saaminen ja työelämään siirtyminen**. Jos tämä ei onnistu, vaan nuori keskeyttää opintonsa, jää kotiin eikä pääse työmarkkinoille, tarvitaan tähän yhteistyössä annettavaa tukea. Riittävän ajoissa tapahtuva **syrjäytymisvaaran tunnistaminen sekä syrjäytymisvaarassa olevan**

lapsen ja nuoren tavoittaminen on tärkeää. Varhaisen ja oikea-aikaisen puuttumisen on siksi oltava kaikkien lasten ja nuorten parissa työskentelevien lähtökohtana. Tähän tarvitaan resursseja ja yhteistyöosaamista. Monen lasten ja nuorten kanssa peruspalveluissa työtä tekevän kokemuksena on, että nuoret hakevat herkästi apua, etenkin tytöt ja siihen pitäisi osata myös vastata. Toisaalta avun tarve, varsinkin psyykkiset ongelmat, voivat joskus jäädä tunnistamatta ja aina ei tavoiteta niitä jotka tarvitsevat apua, jos lapsi, nuori tai perhe ei itse ole aktiivinen.

Kuntatasolla lastensuojelun tavoitteiden toteutumatta jäämisen suurin yksittäinen syy on henkilöstövoimavarojen ja kuormituksen välisen epäsuhdan jatkuva kasvaminen. Lastensuojelun kuormitus on kunnissa kahden viime vuosikymmenen aikana jopa kolminkertaistunut, mutta lastensuojeluhenkilöstöä ei ole vastaavasti lisätty. Kuormituksen kasvu on purkautunut kuntien ulkoistamaan sijaishuoltoon, josta kasvava osa on voittoa tavoittelevaa yritystoimintaa. Samanaikaisesti osaamisesta yhä suurempi osa on ulkoistettu ja kehittäminen perustuu monin paikoin konsulttityöhön. Kuntien oman lastensuojeluhenkilöstön mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhönsä ja kokea onnistumisen iloa ovat jatkuvasti kaventuneet.

4.LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVÄT SEKÄ ONGELMIA EKÄISEVÄT TOIMET JA PALVELUT

Yhteistyö kunnan eri toimialojen sisällä, niiden välillä, muiden viranomaisten, kolmannen sektorin toimijoiden sekä lasten ja nuorten perheiden ja kasvuyhteisön kanssa on välttämätöntä lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi ja edistämiseksi. Tästä johtuen on lapsia, nuoria ja heidän perheitään kohtaavien ja heidän kanssaan työskentelevien työntekijöiden tiedostettava oma vastuunsa palvelujen sujuvasta toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta.

Keskeistä hyvinvoinnin edistämisessä, kasvun ja kehityksen turvaamisessa sekä vanhemmuuden tukemisessa on hyvän elämän edellytysten turvaaminen ja ongelmien ehkäiseminen, joka tehdään yhteistyössä eri toimijatahojen kesken. Erityistä tukea voidaan antaa mm. sosiaalihuollossa, äitiys- ja lastenneuvolassa, päivähoidossa, kouluissa ja nuorisotyössä.

Lapsia ja nuoria koskevia päätöksiä tehdään ja nuorten asioita hoidetaan usein poikkihallinnollisena ja moniammatillisena toimintana, mitä ei välttämättä kuitenkaan huomioida palveluja suunniteltaessa. Yhteistyötä tehdään käytännössä erityisesti koulujen, sosiaali- ja terveystoimen, poliisin, kulttuuritoimen, seurakunnan sekä nuoriso- ja raittiusjärjestöjen ja urheiluseurojen kanssa.

Toiminnan ja yhteistyön tavoitteita ja toteutumista kuvataan mm. Vakka-Suomen Hyvinvointipoliittisessa ohjelmassa 2007-2015 sekä Hyvinvointitilinpäätöksessä. Lisäksi eri tahot tekevät alueellisia ja kunnallisia suunnitelmia ja hankkeita, jotka ohjaavat osaltaan myös yhteistä työtä (mm. Lapsipoliittiset ohjelmat, terveydenhuollon, vapaa-aikapalvelujen ja koulutoimen kuntakohtaiset ja alueelliset strategiat). Näitä dokumentteja sekä kuntien ja terveyskeskusten www-sivuja on käytetty lähteinä tätä suunnitelmaa työstettäessä.

SIVISTYSTOIMI

- **Päivähoito ja esiopetus** koskettavat hyvin suurta osaa lapsista ja lapsiperheistä ja siksi se on myös oleellinen välinen lasten ja perheiden tukemisessa. Onnistunut päivähoito on kokonaisvaltaista varhaiskasvatusta, joka sisältää pedagogisen tehtävän, mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja opiskelun sekä tukee heitä kotien kasvatustehtävässä. Päivähoidolla on myös ehkäisevä tehtävä lastensuojelutyössä. Päivähoidossa toteutuvat lapsen hoidolliset, kasvatukselliset ja esiopetukselliset näkökulmat sekä tarvittaessa erityistuen. Päivähoidossa tehdään varhaiskasvatussuunnitelma sekä yksilölliset suunnitelmat lasten tavoitteellisen kasvun ja kehittymisen tueksi.
- **Koulu** on kaikkien lasten ja nuorten kohtaamispaikka, jossa opitaan, sosiaalistutaan ja muokataan omaa identiteettiä. Kouluympäristön tulee olla lapselle turvallinen ja koulun tulee tarjota lapselle mahdollisuus osallisuuteen ja omien voimavarojen käyttöön.

Perusopetuksessa toteutetaan kolmiportaisen tuen mallia, joka koostuu yleisestä, tehostetusta ja erityisestä tuesta. Kaikki oppilaat kuuluvat yleisen tuen piiriin. Oppilaalle, joka tarvitsee opetuksessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti

useita eri tukimuotoja, annetaan tehostettua tukea oppimissuunnitelman mukaisesti. Erityinen tuki koostuu erityisopetuksesta ja muista oppilaalle annettavista tukimuodoista silloin kun tehostettu tuki ei enää ole riittävää. Koulun erityinen tuki järjestetään joko muun opetuksen yhteydessä, osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisen tuen piirissä olevalle oppilaalle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

- **Opiskeluhoolto**

Uusi oppilas- ja opiskeluhooltolaki tuli voimaan 1.8.2014. Lakimuutos edellyttää, että opiskeluhoolto toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa (Pol 3§). Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoitosuunnitelma toteutuu. Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskeluhoolto yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus (Pol 9§).

Opiskeluhoolto koostuu kolmesta eritasoisesta toimintaryhmästä. Opiskeluhoillon **monialainen ohjausryhmä** vastaa kuntatasolla yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. **Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä** vastaa oppilaitoksen opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Lisäksi yksittäisen opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoillon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa **monialaisessa asiantuntijaryhmässä**. Sosiaalitoimen viranomaiset ovat mukana sekä ohjausryhmän että oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän toimijoina. Lisäksi heidät voidaan kutsua asiantuntijoina tarpeen vaatiessa mukaan yksilökohtaiseen opiskeluhoitoryhmään.

Opiskeluhoolto toteutetaan yhteistyössä opiskelijan ja hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti (Pol 18§). Asian käsittely yksittäisen opiskelijan tueksi koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä perustuu opiskelijan tai, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumukseen (Pol 19§). Suostumus tulee olla aina yksilöity kirjallinen suostumus.

Alaikäinen ja muu vajaavaltainen voi, ottaen huomioon hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muut henkilökohtaiset ominaisuutensa sekä asian laatu, painavasta syystä kieltää huoltajansa tai muuta laillista edustajansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoitoasian käsittelyyn sekä antamasta itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoillon tietoja huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista. Arvion vajaavaltaisen edun toteutumisesta tekee opiskeluhoillon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä opiskeluhoillon palveluja (Pol 18§).

Opiskelijahuoltolain tuoma uudistus sisältää toimintakulttuurin muutoksen oppilaitoksen arjessa. Laki erottelee pedagogisen tuen ja oppilashuollon tuen erillisiksi toimintamalleiksi, joita voidaan toteuttaa oppilaitoksen arjessa erillisinä

toimintoina tai rinnakkain. Pedagogisessa tuessa tuki on selkeästi oppimiseen annettavaa tukea kun taas oppilashuollon tuki on oppilaan ja/tai hänen perheensä elämäntilanteeseen annettavaa tukea.

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhuoltoon koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava (Pol 25§).

SOSIAALITOIMI

- **Lastensuojelun perhetyö** tukee perheiden arkea ja edistää lasten hyvinvointia. **Lapsiperheiden kotipalvelulla** tuetaan ja autetaan lapsiperheitä tavanomaiseen arkielämään kuuluvien toimintojen sujumisessa. Maksullinen palvelu on tarkoitettu lapsiperheille, joissa tarvitaan tilapäistä apua.

Oikea-aikainen kotipalvelu ja perhetyö ovat keinoja auttaa perhettä konkreettisissa arjen asioissa riittävän ajoissa ja tukea perheitä haastavien elämäntilanteiden yli. Lapsiperheille suunnatun kotipalvelun merkitys on nostettu uudelleen esille valtakunnallisissa tavoitteissa (esim. STM Hyvinvointi 2015 –ohjelma).

- **Perheneuvola** antaa laaja-alaisesti asiantuntija-apua kasvatus- perheasioissa. Perheneuvola tarjoaa tukea ja ohjausta lapsiperheille ja heidän kanssaan työskenteleville työntekijöille. Yhteistyökumppaneina perheneuvolalla ovat lastenneuvola, päivähoido, koulu, sosiaalityö, nuorisotyö, kolmannen sektorin toimijoita, terveyskeskus ja erikoissairaanhoido. Laajaa verkostoa apuna käyttäen voidaan vaikuttaa ja edesauttaa perheiden hyvinvointia ja lasten tervettä kasvua ja kehitystä. Perheitä ja perheenjäseniä tapaamalla voidaan muuttaa perheen sisäistä vuorovaikutusta ja kulttuuria niin, että kaikki perheenjäsenet voivat tuntea olonsa turvallisiksi ja tulleensa kuulluiksi. Perheen hyvinvointi heijastuu jokaisesta sen jäsenestä.

TERVEYSTOIMI

- **Äitiys- ja lastenneuvola ja neuvolan perhetyö** ovat tiiviisti mukana lapsiperheen elämässä. Koko perheen ja vanhempien hyvinvointi erityisesti voimavaroja vaativissa tilanteissa on neuvolan perustehtäviä. Äitiysneuvolassa tuetaan äidin, vauvan ja koko perheen hyvinvointia sekä vanhemmuuteen valmistautumista säännöllisin terveystarkastuksin ja perhevalmennuksen keinoin.

Lastenneuvolassa tuetaan lapsen kehitystä ja terveydentilaa vauvasta kouluikään. Lastenneuvolassa ohjataan perhettä yksilöllisesti erilaisissa kasvatukseen ja hoitoon liittyvissä tilanteissa. Tavoitteena on turvata lapsen normaali kasvu ja kehitys ennaltaehkäisemällä sairauksia terveysneuvonnan ja rokotuksien keinoin sekä havaitsemalla poikkeavuudet terveydentilassa riittävän ajoissa.

Osana äitiys- ja lastenneuvolapalveluja toteutetaan neuvolan perhetyötä, joka toteutetaan matalan kynnyksen palveluna. Neuvolan perhetyö tukee mm. vanhemmuutta ja lapsen kasvatusta; tuki suunnataan erityisesti pikkuvauvaperheisiin.

- **Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto** työskentelee kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistämiseksi sekä terveen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi yhteistyössä oppilaiden, opettajien, oppilashuollon, vanhempien ja muun henkilöstön kanssa. Kouluterveydenhuolto antaa apua erityistukea tarvitsevien koululaisten tunnistamiseen, mielenterveysongelmien ja kiusaamisen havaitsemiseen ja hoitamiseen sekä painonhallintaan. Osaksi opiskeluterveydenhuollon palvelua kuuluu mm. nuorten päihdepysäkki (P-paikka), johon on eri toimijoiden mahdollisuus lähettää tai nuori voi itse mennä keskustelemaan päihteidenkäytöstä.

NUORISO-, LIIKUNTA- JA KULTTUURITOIMI

- **Nuorisotyön** tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisolain mukaan kunnalla on ensisijainen vastuu nuorisotyöstä. Nuorisotyön eri menetelmin tuotetaan palveluja, jotka edesauttavat nuorten elämänhallintaa ja syrjäytymisen ehkäisyä. Nuorisotyö tukee kotien ja vanhempien kasvatustehtävää; rohkaisee vanhemmuutta ja luo mahdollisuuksia vanhempien ja lasten rakentavaan yhdessäoloon ja hyvään elämään.

Eritysisnuorisotyö ja etsivä nuorisotyö toimivat yhteistyössä koulujen, kotien, sosiaali- ja terveystoimen, poliisin sekä seurakunnan kanssa. Eritysisnuorisotyön kohdejoukko on usein saavutettavissa koulujen kautta ja tavoitteena on löytää jokaiselle nuorelle oma juttunsa esimerkiksi nuoriso-, liikunta- tai kulttuuripalvelujen kautta, nuorten osallisuushankkeista tai työpajatoiminnan avulla.

- **Liikuntatoimi** tuottaa liikuntapalveluja, myös terveysliikuntapalveluja. Liikuntalain mukaan kunnan tulee luoda edellytyksiä liikunnalle edistämällä liikunta-alan paikallista ja alueellista yhteistyötä, tukemalla liikunnan kansalaistoimintaa ja tarjoamalla liikuntapaikkoja sekä tarvittaessa itse järjestämällä liikuntatoimintaa ottaen huomioon myös liikunnan erityisryhmien tarpeet.

Osa vapaa-aikapalveluista tuotetaan seutuyhteistyönä. Esimerkiksi lasten, nuorten ja perheiden leiritoimintaa järjestetään kuntakohtaisesti ja leirejä organisoidaan seutukunnallisessa yhteistyössä (Vakka-Suomen Suurleiri, vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten liikuntaleiri).

- **Kulttuuritoimi** vahvistaa myös lasten ja nuorten identiteettiä. Se luo myös edellytyksiä kulttuuriharrastuksiin järjestämällä mahdollisimman monipuolisia ja vaihtoehtoisia kulttuuripalveluja ja mahdollisuuksia niiden käyttämiseen.

KOLMASSEKTORI JA MUUT TOIMIJAT

- **Seurakuntien ja järjestöjen lapsi- nuoriso- ja perhetyö, yksityisten palvelutuottajien tarjoamat palvelut** tukevat omalta osaltaan lasten, nuorten ja perheiden arjen sujumista.
- **Poliisilla** on koulupoliisijärjestelmä, jonka kautta pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä, mm tiedottamalla asioista ja varmistamalla kouluturvallisuus.

4. LASTENSUOJELUSUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN JA LASTENSUOJELUN TARVE KUNNISSA

Hyvä lapsuus ja hyvän lapsiperheiden arjen turvaamiseen liittyviin tekijöihin on viime ohjelmakaudella vaikutettu, esimerkiksi nuorten päihteiden käyttöön puuttumisen on kehitetty toimintamalli. Vanhemmuuden vahvistamiseen on kiinnitetty huomiota, jonka seurauksena on myös havaittu entistä suurempi tarve vanhemmuuden tukemiseen ja vanhemmuuden vahvistamiseen sekä ehkäisevien palveluiden kehittämiseen.

Toimia palvelujen yhdenmukaistamiseen on tehty, esimerkiksi lastensuojelun prosessit on kuvattu yhteistyössä. Vakka-Suomen sosiaalitoimien yhteistyössä on toteutettu useita hankkeita ja yhteistyönä toteutetaan myös Vakka-Suomen sosiaalipäivystys viikonloppuisin ja suunnitelmissa on toteuttaa myös arkipäivystys Vakka-Suomen sosiaalitoimien yhteistyönä.

Henkilöstön osaamista on vahvistettu koulutuksin ja kehityskeskustelut toteutetaan vuosittain. Alueella on kiinnitetty huomiota henkilöresurssiin, esimerkiksi Laitilassa on lisätty 0,5 terveydenhoitajan, 1 erityissosiaalityöntekijän, 1 ammatillisen tukihenkilön ja 1 psykologin työpanos.

Ennaltaehkäisevän työn merkityksestä on alettu keskustella, mutta siihen liittyvä panostus/resurssointi ei näy toiminnassa. Verkostomaisen työn tekeminen on selvästi vaikeutunut, kun jokainen sektori yrittää tehdä säästöjä, eikä huomioida kokonaisuutta. Poislähtämisen kulttuuri peruspalveluista on lisääntynyt, jolloin sosiaalitoimen kustannukset kasvavat merkittävästi. Näin ollen on erityisen tärkeää vahvistaa peruspalveluissa toimien henkilöiden osaamista varhaiseen puuttumiseen.

Seuraavassa taulukossa kuvataan lastensuojelun tunnusluja edelliseltä toimintakaudelta. Näiden lukujen kautta voidaan muodostaa kuva siitä, mikä on lastensuojelun tarve ja miten se on kehittynyt kunnissa viimeisten neljän vuoden aikana.

4. LASTENSUOJELUN TARVE KUNNISSA

VAKKA-SUOMEN LASTENSUOJELUA KUVAAVIA LUKUJA 2009-2012

	Kustavi				Laitila				Pyhäranta				Taivassalo				Uusikaupunki				Vehmaa			
	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Lastensuojelu-ilmoitukset	9	22	6	12	38	76	105	90	17	13	17	14	12	14	39	49	212	246	245	204	23	25	44	20
Lastensuojelutarpeen selvitykset (valmistuneet)	1	6	8	2	7	-	61	60	3	5	5	3	1	1	6	12	8	8	4	24	2	9	4	3
Avopalvelujen asiakkaat	12	23	14	11	46	5	81	113				16	13	10	23	24	284	182	149	139		46	62	48
Sijoitukset - laitossijoitukset	0	0	0	1	5	5	6	14				1	1	1	2	0	35	35	21	20	3	3	4	6
- perhesijoitukset	0	0	0	0	5	5	5	5					3	3	3	2	16	16	18	12	3	5	5	6
- uudet sijoitukset	0	0	1	0	1	0	1	3				1	0	0	1	2	20	8	6	9		2	1	5
Jälkihuollon asiakkaat	0	0	0	0	3	4	6	3	1	1	1	1	0	1	3	3	15	13	25	22	3	1	0	1
Päättyneet asiakkuudet	3	1	10	3	9	10	15	5				3			7	12	77	83	71	59		5	18	8
Perhetyö - käynnit		0	0		790	810	800	860				360					829	827	806	889				
- lapset / perheet	1/1	0	0	1/1	61/28	60/-	78/30	96/36	7/3	6/2	6/3	11/7	3/-	3/-	17/7	6/3	86/37	83/39	83/40	53/52	16/7	20/8		
Neuvolan perhetyö - käynnit / perheet	-	1/1	0	2/1	-	-	130/24	154/40	-	-	39/10	25/15	-	5/5	20/3	8/6	-	312/83	270/96	330/102		2/1		7/6
Perheneuvola - käynnit / perheet				*)				*)				*)				*)								
				-/2				-/1				-/11				-/2	-	-	905/-	659/67				

*) ostettu Uudeltakaupungilta

II LASTENSUOJELUN STRATEGINEN SUUNTA, PAINOPISTEET, KEHITTÄMISEHDOTUKSET JA KONKREETTISET TOIMET

5. ARVOT JA STRATEGISET TAVOITTEET

5.1 Lastensuojelun arvot

Vakka-Suomen lastensuojelutyön arvoja ovat:

Osallisuus:

- Lapsen ja nuoren osallisuus
- Perheen osallisuus ja ensisijainen kasvatusvastuu
- Aito välittäminen
- Asiakaslähtöisyys
- Elämän kunnioitus

Yhdenvertaisuus:

- Mahdollisuuksien tasa-arvo

Oikea-aikaisuus:

- Ehkäisevä työ
- Välitön puuttuminen
- Vastuullinen päätöksenteko

Osaaminen:

- Osaaminen ja jatkuva ammatillinen koulutus
- Yhteistyöosaaminen

5.2 Lastensuojelun strateginen suunta

Vakka-Suomen keskeiset strategiset päämäärät 2014 – 2018 ovat:

- Asiakkuudet: Riittävän hyvät kasvuolot ja hyvä vanhemmuus
- Palvelut: Palvelut kaikkien saatavilla
- Henkilöstö: Riittävä, sitoutunut ja osaava henkilöstö
- Palvelut: Painopiste varhaisen tuen palveluissa

Päämäärät, keinot ja mittarit on tarkennettu seuraavissa taulukoissa.

ASIAKKUUDET

Strateginen päämäärä: Riittävän hyvät kasvuolot ja hyvä vanhemmuus

Tavoitteet	Kriittiset menestystekijät eli keinot	Mittarit / resurssit
Hyvän vanhemmuuden vahvistaminen	<p>Vanhemmuuden tukeminen painottuu ehkäiseviin peruspalveluihin</p> <p>Vanhemmuuden tukemiseen kehitetään uusia toimintamuotoja</p> <p>Varhaisen perhetyön toimintamallin lisääminen</p> <p>Suunnitelmallisen yhteistyön lisääminen varhaisen tuen toteuttamisessa ja vastuiden selkeyttäminen (peruspalvelut, järjestöt)</p> <p>Keinojen lisääminen tunnistaa avun tarpeessa olevat vanhemmat</p> <p>Aikuis- ja lastensuojelun sosiaalityön työmenetelmien kehittäminen</p> <p>Kodin, vapaa-ajan, koulun ja päivähoidon yhteisen kasvatusvastuun ja kasvatustavoitteen selkiyttäminen</p> <p>Yhteisöllisyyden mahdollistaminen</p> <p>Vahvistetaan perheiden yhteistä tekemistä</p>	<p>Varhaisen puuttumisen palvelut ovat käytettävissä ja ne ovat oikein resurssoitu</p> <p>Uusia toimintamalleja on kehitetty</p> <p>Neuvolan perhetyön vahvistaminen. Toimintatapojen vahvistaminen (huom. vauvat, lapset, nuoret), uudet toimintamallit</p> <p>Suunnitelma on tehty Hyvin toimivat yhteistyöryhmät</p> <p>Mahdollisimman monia keinoja käytössä</p> <p>Menetelmiä käytössä monia</p> <p>Yhteiset tavoitteet on määritelty</p> <p>Vertaisryhmät, avoimet päiväkodit, kylätuvat</p> <p>Perheille yhteisesti suunnattujen tilaisuuksien ja tapahtumien lisääminen</p>
Ylisukupolvisuuden katkaiseminen	Tunnistetaan ilmiö ja sen vaikutukset	Henkilökunnan koulutus

	Tunnetaan työmenetelmät, joilla voidaan puuttua ylisukupolvisen kehitykseen	Työmenetelmiä käytössä, esim. Lapset puheeksi -menetelmä
Lasten terveellisen elämäntavan edistäminen	Kehitetään vakkasuomalaisessa yhteistyössä uusia toimintatapoja lasten, nuorten ja perheiden syrjäyttämisen ehkäisemiseksi	Laajat terveystarkastukset käytössä LAPS-lomake käytössä Vakka- Suomessa sekä lapsilla että nuorilla
	Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen vanhempainiltoihin kehitetään ikäkausitasoinen terveysteema	Malli kehitetty
	Kehitetään nuorten liikuntaneuvontaa	Liikuntaneuvonta toteutuu, esim. liikuntalähete
	Koordinoidaan matalankynnyksen liikuntaryhmiä	Liikuntaryhmien määrä
	Lapsille sopivan ruutuajan yms. tiedon lisääminen	Toteutuneet info-tilaisuudet
	Päivitetään monialaisena yhteistyönä opetussuunnitelmat (terveystieto, kotitalous)	Suunnitelma päivitetty monialaisesti
Lasten kuulemistä ja osallisuutta parannetaan	Lapset mukaan kehittämiseen / suunnitteluun	Suunnitteluryhmään osallistuu lapsia/nuoria
	Tiedottamisen parantaminen	Somen hyödyntäminen
	Osallisuuden vahvistaminen, Somen käyttöä vaikuttamiseen vahvistetaan	Osallistumisaktiivisuus
	Lasta tavataan henkilökohtaisesti, kun hänen asioistaan päätetään	Lapsia ja nuoria kuullaan heitä koskevissa asioissa

Taulukko: Lastensuojelun asiakasstrategia

PALVELUT

Strateginen päämäärä: Palvelut kaikkien saatavilla

Tavoitteet	Kriittiset menestystekijät eli keinot	Mittarit / resurssit
Peruspalvelut turvataan ja painotetaan ehkäiseviä palveluja	Peruspalvelut kohtuullisen matkan päässä (lähipalvelu) ja saavutettavissa	Palveluiden määrä lähellä
	Palvelurakenteiden selkeyttäminen, vastuut, toiminnot, uudet toimintatavat	Asiakasmäärät/työntekijällä asetuksen ja suositusten mukaiset
	Työntekijöiden jalkautuminen lapsen omiin toimintaympäristöihin	Työtavan käyttö
Peruspalvelut ovat laadukkaita ja asiakasprosessit toimivat sujuvasti	Kuvataan palveluiden omat prosessit	Prosessit kuvattu
	Kuvataan asiakasprosessit verkostomaisena kokonaisuutena	Prosessit kuvattu
Erityispalveluiden saatavuuden turvaaminen ja oikea kohdentuminen	Eri toimijoiden selkeät vastuut, rajapinnoilla saattaen vaihdetaan	Vastuut kirjattu
	Palveluohjauksen kehittäminen	Palveluohjausmallinnus tehty
Lastensuojelun erityis- palveluiden turvaaminen	Konsultointikäytännöt	Konsultointi toimii
	Tehdään vakkasuomalainen malli koulunsa keskeyttäneiden ohjaamiseen	Mallinnus tehty
	Seudullinen ja maakunnallinen yhteistyö	Yhteistyön määrä
	Ostopalvelut yksityisiltä palvelujen tuottajilta	Ostopalveluiden käyttö
Lasten ja perheiden ongelmiin puututaan oikea-aikaisesti	Vahvistetaan työntekijöiden osaamista	Järjestetyt koulutukset/ tiedotustilaisuudet

Taulukko: Lastensuojelun palvelustrategia

HENKILÖSTÖ

Strateginen päämäärä: Riittävä, sitoutunut ja osaava henkilöstö

Tavoitteet	Kriittiset menestystekijät eli keinot	Mittarit / resurssit
Henkilöstön mitoitus on riittävä	Valtakunnallisten suositusten noudattaminen ja niiden huomiointi talouskäsittelyssä	Henkilöstön määrä
Ammattitaitoinen, kelpoisuusehdot täyttävä henkilöstö	Oikea palkkaus	Palkat Vakka-Suomessa yhteneväiset
	Oikea rekrytointi	Rekrytointimalli kuvattu
	Hyvä perehdytys	Kirjalliset perehdytysohjeet ja niiden päivitys
Työnjaon selkeyttäminen	Kehitetään tarkoituksenmukaista työnjakoa ja hyödynnetään ammattiryhmien erityisosaamista	Työnjako ja osaaminen kirjattu
Henkilöstö voi fyysisesti ja psyykkisesti hyvin	Työnantaja tukee henkilöstön omaehtoista hyvinvoinnin ylläpitoa	Liikunta- ja kulttuurisetelit
	Työterveyshuollon yhteistyön kehittäminen	Yhteistyöpalaverien määrä

Taulukko: Lastensuojelun henkilöstöstrategia

TALOUS

Strateginen päämäärä: Painopiste varhaisen tuen palveluissa

Tavoitteet	Kriittiset menestystekijät eli keinot	Mittarit / resurssit
Ehkäisevän työn merkityksen lisääminen	Tiedostusta lisätään	Järjestetyt tiedotustilaisuudet, medianäkyvyys
Kehitetään viranomais- ja järjestöyhteistyötä verkostomaisesti toimivaksi palvelurakenteeksi	Ennaltaehkäisevän työn palvelut saatavilla oikea-aikaisesti ja niitä on riittävästi	Palvelurakenne kuvattu ja toiminnassa
Kustannustehokkuuden ja vaikuttavuuden parantaminen	Taloudellisten resurssien oikea kohdentaminen	Resursseja suunnattu ennaltaehkäiseviin palveluihin
Luottamushenkilöiden ja keskusjohdon sitoutuminen resurssien turvaamiseen	Luottamushenkilöille ja keskusjohdolle tiedotetaan säännöllisesti lapsiperheiden hyvinvoinnista	Annetut tiedonannot
	Rahoitusta lakisääteisten palveluiden lisäksi riittävästi myös ehkäiseviin palveluihin	Talouden painopistealueet
Sijoitettujen lasten ja heidän perheidensä kanssa työskentelyn tehostaminen	Toimintatapojen kehittäminen sijoitettujen lasten kanssa työskentelyyn	Sijoitusten määrä ja kesto

Taulukko: Lastensuojelun talousstrategia

6. KESKEISET KEHITTÄMISKOHTEET, PÄÄTÖKSENTEKO, TOTEUTUS JA SEURANTA

Vakka-Suomen lastensuojelun suunnitelmaa on valmisteltu ja sitä tullaan käsittelemään/ seuraamaan Vakka- Suomen sosiaalijohdon kokouksissa ja lapsiasiainneuvostossa. Suunnitelma vahvistetaan kaikkien Vakka-Suomen kuntien sosiaalilautakunnissa ja sieltä se menee tiedoksi kunnanhallituksille ja kunnanvaltuustoille.

Vakka-Suomen lastensuojelusuunnitelman 2014- 2018 strategiset tavoitteet ovat:

- Asiakkuudet: Riittävän hyvät kasvuolot ja hyvä vanhemmuus
- Palvelut: Palvelut kaikkien saatavilla
- Henkilöstö: Riittävä, sitoutunut ja osaava henkilöstö
- Talous: Painopiste varhaisen tuen palveluissa

Päämäärien toteutumista seuraa Vakka-Suomen sosiaali- ja terveysjohdon asettama lapsiasiainneuvosto, jonka toimikausi on 2014-2018. Ryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa. Kokoonkutsujana toimii sosiaalijohdon valitsema puheenjohtaja. Ryhmän tehtävänä on seurata strategisten päämäärien toteutumista, tiedottaa lastensuojelun tilanteesta vuosittain ja koota seurantatiedosta raportti, jossa esitetään myös tarvittaessa tarkennettuja tavoitteita.

Keskeiset kehittämiskohteet ovat:

- Vanhemmuuden tukeminen
-erityisesti tuki, jota toteutetaan ehkäisevissä peruspalveluissa
- Ylisukupolvisuuden katkaiseminen
- tunnistamisen ja työmuotojen kehittäminen
- Ehkäisevien palveluiden kehittäminen
- peruspalveluissa takaa palveluiden saatavuuden kaikille asukkaille
- Pysyvän ja pätevän henkilöstön turvaaminen seutukunnassa
- Päätöstentekijöiden sitouttaminen tarvittavien palveluiden resurssointiin

Lastensuojelusuunnitelman strategisten päämäärien pohjalta sosiaalijohto tekee erillisen toteutumissuunnitelman ja aikataulutuksen. Päämäärien toteutumiseksi voidaan asettaa erillisiä kehittämishankkeita, joille nimetään vetäjä ja jäsenet sekä määritellään aikataulu ja rahoitus. Seurannan mahdollistamiseksi kunnat ja muut mukana olevat toimijat seuraavat tavoitteiden saavuttamista ja keräävät niistä sovittuja toteutumista kuvaavia tilastotietoja.